

תקנות המכס למאבק בהתנחלות

בנובמבר 2015 פרסם האיחוד האירופי "הבהרה לעניין האינדיקציות על מקור מוצרים מהטריטוריות שנכבשו על ידי מדינת ישראל ביוני 1967". נקבע, כי על מנת לזהות את מקור מוצרים אלו, אין די לכתוב "תוצרת רמת הגולן" או "תוצרת הגדה המערבית". אלא, יש לסמן את המוצר ב- "תוצרת רמת הגולן" או "תוצרת הגדה המערבית".

הייתה "כן": מוצר מזון ישראלי שמקורו בהתנחלות ישראלית, חייב להיות מסומן לא רק על פי האזור בו יוצר המוצר- גדה מערבית, רמת הגולן, אלא יש לציין כי מחוז ייצור זה הנו "התנחלות ישראלית".

באשר לגדה המערבית, ציין בית הדין כי זוהי טריטוריה בה האוכלוסיה הפלשתינאית זכאית לזכות להגדרה עצמית- כפי שנקבע בחוות הדעת המייעצת של בית המשפט הגבוה הבינלאומי לצדק (International court of Justice) מיולי 2004, בעניין הקמת גדר ההפרדה. באשר לרמת הגולן ציין בית הדין, כי המדובר בטריטוריה של מדינה שאינה מדינת ישראל- היא הרפובליקה הסורית. כך, על פי בית הדין.

זאת בעוד, שעל פי בית הדין מדינה "State" נחשבת כישות סוברנית (ריבונית) המיישמת בתוך גבולותיה הגיאוגרפיים את מלוא הסמכויות המוכרים על ידי המשפט הבינלאומי, ולכן קבע בית הדין, כי על מנת שלא להטעות צרכנים מלהיות מודעים לכך

שישראל פועלת באזורים הנ"ל ככוח כובש לפי בית הדין (occupying power) ולא כמדינה ריבונית על פי ההגדרה הנ"ל, יש לידע את הצרכנים כי מוצרי המזון המיוצרים באזורים אלו אינם מיוצרים במדינה (State).

עוד הפנה בית הדין למקרים בהם נקבע כי ההתנחלויות שהוקמו והעברת תושבים אליהם (population transfer) מהוות לפי בית הדין הפרה של כללי המשפט ההומניטרי הבינלאומי (לפי אמנת ז'נבה משנת 1949 להגנת אזרחים בזמן מלחמה, וחוות הדעת המייעצת הנ"ל משנת 2004). ולכן

העובדה, לפי בית הדין, כי מוצר המזון יוצר בהתנחלות שהיא הפרה כאמור של חוק בינלאומי נמנית על ה"הערכה האתית"

תחת התקנה האירופאית היבשושית מספר 1169/2011 קבע האיחוד האירופי כי "על מנת להשיג רמה גבוהה של בריאות לצרכני המזון ולהבטיח את זכותם למידע, יש להבטיח כי צרכנים מיוזעים היטב בקשר למזון שהם צורכים. בחירות הצרכנים מושפעות בין היתר משיקולים של בריאות, כלכלה, איכות סביבה ושיקולים חברתיים ואתיים". לכן מוסיפה התקנה ומחייבת, כי מוצרי מזון יסומנו באופן שאינו מטעה באשר למדינת המקור או מחוז המקור בו יוצר המזון ומבהירה מפורשות כי סימון שם היצרן או כתובת היצרן אינה עונה על הדרישה לסמן ולהבהיר לצרכן את ארץ המקור או מחוז הייצור של המזון עצמו.

בסוף שנת 2013 פרסם האיחוד האירופאי את "קוד המכס של הקהילה" (Community Customs Code) אשר קובע, בסעיף 60, כי מקור מוצר אשר יוצר ביותר מאשר מדינה או טריטוריה אחת, ייחשב כמקום האחרון בו בוצעה במוצר הפעולה המשמעותית הכלכלית הקשורה בייצורו ומהווה את השלב העיקרי בייצורו.

בנובמבר 2015 פרסם האיחוד האירופי "הבהרה לעניין האינדיקציות על מקור מוצרים מהטריטוריות שנכבשו על ידי מדינת ישראל ביוני 1967 (" Interpretative Notice on " indication of origin of goods from the territories (occupied by Israel since June 1967). בהבהרה זו נקבע, כי על מנת לזהות את מקור מוצרים אלו, אין די לכתוב "תוצרת רמת הגולן" או "תוצרת הגדה המערבית". אלא, יש לסמן את המוצר ב- "תוצרת רמת הגולן (התנחלות ישראלית)" או "תוצרת הגדה המערבית (התנחלות ישראלית)". המונח בו משתמש האיחוד האירופי הוא- settlement או Israeli settlement.

המחלוקת האם ההבהרה הנ"ל היא מחייבת, הובאה לפתחו של בית הדין הגבוה לצדק של האיחוד האירופאי שמקום מושבו בלוקסמבורג ובפסק דין שניתן בשאלה הנ"ל ב 12 בנובמבר בתיק מספר C- 363/18 בעניינו של יקב פסגות, התשובה לכך

כי אם הצורך הביטחוני לא יהיה קיים יותר, הארכיפלג יוחזר למאוריציוס וכי היתרונות הכלכליים שיתן להפיק ממינרלים וגילויי דלק באזור, יהיו שייכים למאוריציוס.

לצורך הקמת הבסיס הצבאי פונו אלפי תושבי מאוריציוס מהמקום (population transfer) אולם כאשר הבריטים סיימו את השימוש

בשטח והבסיס הצבאי סיים את תפקידו ונטש, הם לא החזירו אותו, חוקקו חוק שאוסר את הכניסה אליו ואף התיימרו להכריז על זכותם על המים הכלכליים של ההתנחלות אותה הקימו במאוריציוס. כל זאת בשנים 2004 ו-2010 -למשל בתקופה בה האיחוד האירופאי יצא עם תקנותיו והבהרותיו אשר שימשו אותו כנגד ההתנחלויות הישראליות.

רק לאחר הליך בוררות ממושך בן מספר שנים שנערך מכוח ה-UNCLOS בה חברות שתי המדינות, נקבע, וגם זאת בדחילו ורחימו, כי ההכרזה הכלכלית הבריטית אינה תקפה מכיוון שהיא אינה מתחשבת בזכויות מאוריציוס במים כלכליים אלו (שניתנו לה בהתחייבות הבריטית כאמור), ומבלי שאף נפסקו לחובת הבריטים הוצאות משפט בגין ההליך.

חומר למחשבה על היחס של האיחוד האירופאי והקהילה הבינלאומית.

למאמר בנושא "הנתחלות בריטית-האומנם?" הפורסם בעיתון TheMarker [\[http://bit.ly/2qUZwCJ\]](http://bit.ly/2qUZwCJ)

Case C-363/18 Vignoble Psagot Ltd Vs. Ministre de l'Economie et des Finances,

The Republic of Mauritius Vs. The United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland.

אותה מבצע הצרכן בעת הרכישה. ולכן, גם מסיבה זו, יש ליידע אותו על מקור המוצר, כפי שנקבע.

במלים אחרות וברורות, בית הדין האירופאי קובע כי החובה לסמן "תוצרת התנחלות ישראלית" היא על מנת לאפשר לצרכן האירופאי לשקול שלא לרכוש את המוצר מאחר ויוצר תוך הפרת החוק הבינלאומי.

אפשר כמובן לחלוק על החלטת בית הדין של האיחוד האירופאי, להסכים או לא להסכים עמה. אולם יש להכיר את משמעותה ומטרותיה -סימון מפורש כי מוצר שיוצר בגדה המערבית יוצר באזורים אלו וב"התנחלות ישראלית". החלטת בית הדין אינה מבחינה בין התנחלות מוכרת או שאינה מוכרת, בין גושי התיישבות והתנחלויות מבודדות. המדובר בהחלטה גורפת כנגד כל פעולת ייצור של מזון של מי מהשטחים שלא היו בתחומי מדינת ישראל נכון ליוני 1967.

לעומת מלחמת החרמה של האיחוד האירופאי המשתמש ב"תקנות בריאות" והוראות מכס לצורך מלחמתו ביישובים

ובמפעל ההתיישבות שהקימה מדינת ישראל אחרי 1967, הרי בעניין של ההתנחלות הבריטית במאוריציוס גילה טריבונל הבוררות הבינלאומי סלחנות מפליגה. המדובר בהתנחלות (settlement) אותה הקימו הבריטים בחל ארץ הידוע כארכיפלג צ'אגוס (Chagos Archipelago) השייך למאוריציוס אשר ניתן לשימוש האמריקאים והבריטים לצורך הקמת בסיס צבאי לצורכי ביטחון ושמירה על השלום עולמי תוך הסכמה והתחייבות ("התחייבות לנקסטר" משנת 1965 - על שם המקום בו נועדו הצדדים - Lancaster house)

יואב הריס הוא שותף במשרד עו"ד הריס ושות'.

תוכן הכתבה כללי בלבד ואינו מהווה חוות דעת משפטית.